

153. löggjafarþing 2022–2023.
Þingskjal x — x. mál.
Stjórnarfrumvarp.

Frumvarp til laga

um [X].

Frá mennta- og barnamálaráðherra.

I. KAFLI

Almenn ákvæði.

1. gr.

Stofnun og hlutverk.

[x] er þjónustu- og þekkingarmiðstöð sem starfar í þágu barna og ungmenna á sviði fræðslu- og menntamála og heyrir undir ráðherra. Stofnunin styður við skólastarf og skólaþjónustu um land allt á skólastigum sem ráðherra fer með í samræmi við lög, stefnu stjórnvalda, bestu þekkingu og alþjóðleg viðmið.

2. gr.

Markmið.

Markmið með starfsemi [x] eru:

- Að styðja við þroska, líðan og farsæld barna í skólum.
- Að styðja við rétt barna og ungmenna til gæða menntunar og skólaþjónustu við hæfi án hindrana.
- Að samræma og samhæfa skólastarf og skólaþjónustu og stuðla að jöfnuði og inngildingum barna og ungmenna þvert á hópa, skólastig og landsvæði.
- Að vera faglegt forystuafl og bakhjarl skóla og styðja við notkun viðurkenndra aðferða í skólastarfi og skólaþjónustu.

3. gr.

Skipun forstjóra.

Ráðherra skipar forstjóra [x] til fimm ára í senn. Engan má skipa oftari en tvisvar sinnum í embættið. Hann skal hafa háskólamenntun sem nýtist í starfi og þekkingu á verksviði stofnunarinnar.

Við skipun í embætti forstjóra skal ráðherra skipa þriggja manna nefnd til að meta hæfni umsækjenda um embættið. Ráðherra getur sett nefndinni reglur um mat á umsóknum. Nefndin skal láta ráðherra í té skriflega rökstudda umsögn um hæfni umsækjenda.

4. gr.

Samvinna og samráð.

[x] skal hafa samvinnu og samráð við skóla og aðra aðila, félög, samtök og stofnanir sem tengjast starfsemi hennar. [x] skal hafa reglubundið samráð við sveitarfélög um verkefni stofnunarinnar.

[x] skal hafa samráð við börn og ungmenni um verkefni stofnunarinnar.

[x] er heimilt að setja á fót tímabundna samráðshópa á einstökum fagsviðum stofnunarinnar til þess að ná markmiðum laganna.

5. gr.

Verkefni.

Verkefni [x] eru m.a. að:

1. styðja og efla menntun og skólastarf um land allt í samræmi við bestu þekkingu og reynslu á hverjum tíma, m.a. með ráðgjöf, leiðsögn, námskeiðum og útgáfu leiðbeininga og fræðsluefnis.
2. styðja og efla frístundastarf um land allt í samræmi við bestu þekkingu og reynslu á hverjum tíma, m.a. með ráðgjöf, leiðsögn, námskeiðum og útgáfu leiðbeininga og fræðsluefnis.
3. styðja, samhæfa og eftir atvikum framkvæma skólaþjónustu í leik-, grunn- og framhaldsskólum, m.a. með ráðgjöf, leiðsögn, námskeiðum og útgáfu leiðbeininga og fræðsluefnis.
4. efla skólaþróun um land allt, m.a. með ráðgjöf, leiðsögn, námskeiðum og útgáfu leiðbeininga og fræðsluefnis.
5. sjá skólum fyrir vönduðum og fjölbreyttum námsgögnum á margs konar formi og styðja við notkun þeirra í skólum, m.a. með ráðgjöf, leiðsögn, námskeiðum og útgáfu leiðbeininga og fræðsluefnis.
6. byggja upp og halda utan um aðferðir og úrræði fyrir skóla sem styðja við skólastarf og skólaþjónustu, þar á meðal gæðaviðmið, verkferla, verkfæri, matstæki og önnur tæki til skimana og athugana á einstaklingum eða hópum.
7. veita faglegan stuðning og leiðsögn við gerð innra mats, framkvæmd og eftirfylgni úrbótaáætlana vegna ytra mats og ferli stöðugra umbóta í skólum.
8. styðja við innleiðingu stefnumótunar stjórnvalda á sviði menntunar og farsældar barna og ungmenna, þ.m.t. menntastefnu og aðalnámskráa.
9. byggja upp þekkingu og færni starfsfólk skóla meðal annars með því að styðja við, samhæfa og eftir atvikum skipuleggja starfsþróun starfsfólks skóla.
10. veita almenna og sérhæfða fræðslu til stjórnvalda og annarra um málefni á verksviði stofnunarinnar.
11. stunda rannsóknir á sviði menntunar, skólastarfs og skólaþjónustu eftir því unnt er.

Við framkvæmd verkefna stofnunarinnar skal áhersla lögð á að þjónusta skóla og skólaþjónustu, starfsfólk skóla, foreldra, börn og ungmenni.

6. gr.

Vinnsla persónuupplýsinga.

[x] er heimil vinnsla persónuupplýsinga að því marki sem nauðsynlegt er til að sinna lögbundnu hlutverki sínu samkvæmt lögum þessum og öðrum lögum sem um stofnunina gilda, þ.m.t. vegna skólaþjónustu, innritunar í framhaldsskóla og ráðgjafar í einstaklingsmálum. Heimildin nær til persónuupplýsinga um nemendur, skólastjórnendur og starfsfólk skóla, og aðra sem lögbundið hlutverk stofnunarinnar nær til.

Heimild skv. 1. mgr. nær til vinnslu viðkvæmra persónuupplýsinga og upplýsinga viðkvæms eðlis, svo sem heilsufarsupplýsinga, og upplýsinga um félagslegar aðstæður einstaklinga, að því marki sem slík vinnsla er nauðsynleg [x] til að sinna lögbundnu hlutverki sínu. Heimildin nær jafnframt til vinnslu upplýsinga um refsiverða háttsemi og ætlaða

refsiverða háttsemi, að því marki sem slík vinnsla er nauðsynleg [x] til að sinna lögbundnu hlutverki sínu, nema hagsmunir af leynd persónuupplýsinganna fyrir þann sem upplýsingarnar fjalla um vegi þyngra en hagsmunir af vinnslunni.

Heimilt er að miðla persónuupplýsingum milli [x] og stjórnvalda og annarra aðila á sviði fræðslu og menntamála ef það samrýmist lögbundnu hlutverki beggja aðila, þar með talið með samkeyrslu skráa.

Ráðherra er heimilt að setja reglugerð um vinnslu persónuupplýsinga hjá [x]. Í henni geta komið fram nánari skilyrði, svo sem hvaða persónuupplýsingar heimilt er að vinna með og í hvaða tilgangi vinnsla þeirra er heimil, verklag við vinnslu persónuupplýsinga og upplýsingaskyldu gagnvart þeim sem upplýsingarnar fjalla um.

7. gr.

Upplýsingar.

[x] er heimilt að krefja skóla og rekstraraðila þeirra um upplýsingar og gögn sem stofnunin telur nauðsynleg til að sinna hlutverki sínu á því formi sem óskað er og innan tiltekinna tímamarka. Stofnunin skal jafnan upplýsa í hvaða tilgangi gagna er aflað og hvernig úrvinnsla, varðveisla og birtingu niðurstaðna verður háttáð.

[x] skal árlega birta skýrslu um starfsemi sína.

8. gr.

Reglugerðarheimild.

Ráðherra er heimilt að setja reglugerð þar sem kveðið er nánar á um framkvæmd laga þessara, þar á meðal um verkefni og skipulag stofnunarinnar.

9. gr.

Gildistaka.

Lög þessi öðlast gildi [y] 2023. Ákvæði I. til bráðabirgða og 3. mgr. ákvæðis II. til bráðabirgða öðlast þó þegar gildi.

Við gildistöku laga þessara falla úr gildi lög um Menntamálastofnun, nr. 91/2015.

10. gr.

Breytingar á öðrum lögum.

Við gildistöku laga þessara verða eftirfarandi breytingar á öðrum lögum:

1. *Lög um íslenskan ríkisborgararétt, nr. 100/1952:* Í stað orðsins „Menntamálastofnun“ í 3. tölul. 1. mgr. 9. gr. laganna kemur: [x].
2. *Lög um fjárhagslegan stuðning við tónlistarskóla, nr. 75/1985:* Í stað orðsins „Menntamálastofnun“ í 3. tölul. 1. mgr. 1. gr. og 2. másl. 1. mgr. 12. gr. laganna kemur: [x].
3. *Lög um háskóla, nr. 63/2006:*
 - a. Eftirfarandi breytingar verða á 3. gr. laganna:
 1. 2. másl. 2. mgr., 2. másl. 5. mgr., 2. másl. 6. mgr. og 2. másl. 9. mgr. greinarinnar falla brott.
 2. Orðin „eða eftir atvikum Menntamálastofnun“ og „eða eftir atvikum Menntamálastofnunar“ í 7. mgr. og 3. másl. 8. mgr. greinarinnar falla brott.
 - b. 2. másl. 4. gr. laganna fellur brott.
 - c. 2. másl. 4. mgr. og orðin „eða Menntamálastofnun, samkvæmt ákvörðun ráðherra“ í 4. másl. 4. mgr. 7. gr. laganna falla brott.

- d. Orðin „eða Menntamálastofnun, samkvæmt nánari ákvörðun ráðherra“ í 2. mgr. 8. gr. laganna falla brott.
4. *Lög um námsgögn, nr. 71/2007:*
3. gr. laganna orðast svo: [x] leggur grunnskólum til námsgögn í samræmi við lög um grunnskóla. Jafnframt er stofnuninni heimilt að leggja leik- og framhaldsskólum til námsgögn samkvæmt lögum og eftir því sem stofnuninni kann að vera falið. Námsgögn sem gefin eru út samkvæmt þessari grein skulu vera á margs konar formi og taka mið af bestu þekkingu á sviði menntunar- og kennslufræða og aðalnámskráa.
 - Fyrirsögn II. kafla laganna verður: [x]
5. *Lög um leikskóla, nr. 90/2008:*
- Við 3. gr. laganna bætist ný málsgrein, svohljóðandi: Ráðherra annast söfnun, greiningu og miðlun upplýsinga um leikskóla. Í því skyni er ráðherra heimilt að krefja skóla og rekstraraðila þeirra um upplýsingar og gögn sem ráðherra telur nauðsynleg til að sinna hlutverki sínu samkvæmt þessari grein á því formi sem óskað er og innan tiltekinna tímamarka. Er þeim skylt að verða við slíkri kröfu án þess að taka gjald fyrir.
 2. másl. 1. mgr. 20. gr. laganna fellur brott.
 - Í stað orðsins „Menntamálastofnun“ í 2. másl. 24. gr. og 2. másl. 3. mgr. 25. gr. laganna kemur: [x].
6. *Lög um grunnskóla, nr. 91/2008:*
- Eftirfarandi breytingar verða á 4. gr. laganna:
 - Orðin „annast öflun, greiningu og miðlun upplýsinga“ í 1. mgr. falla brott.
 - Við bætist ný málsgrein, svohljóðandi: Ráðherra annast söfnun, greiningu og miðlun upplýsinga um grunnskóla. Í því skyni er ráðherra heimilt að krefja skóla og rekstraraðila þeirra um upplýsingar og gögn sem ráðherra telur nauðsynleg til að sinna hlutverki sínu skv. þessari grein á því formi sem óskað er og innan tiltekinna tímamarka. Er þeim skylt að verða við slíkri kröfu án þess að taka gjald fyrir.
 - Í stað orðsins „Menntamálastofnun“ í 5. másl. 2. mgr. 8. gr., 3. másl. 1. mgr. 30. gr. a., 2. másl. 3. mgr. 31. gr., 1. másl. 4. mgr. 39. gr., og 4. másl. 2. mgr. 46. gr. laganna kemur: [x].
 2. másl. 1. mgr. 37. gr. laganna fellur brott.
 - Eftirfarandi breytingar verða á 1. mgr. 38. gr. laganna:
 - Orðin „eða Menntamálastofnun í umboði þess“ í 1. másl. falla brott.
 2. másl. fellur brott.
 5. másl. 4. mgr. 40. gr. laganna fellur brott.
 3. másl. 2. mgr. 43. gr. a. laganna fellur brott.
 4. másl. 1. mgr. 45. gr. laganna fellur brott.
 2. másl. 1. mgr. 46. gr. laganna fellur brott.
7. *Lög um framhaldsskóla, nr. 92/2008:*
3. másl. 1. mgr. og 2. másl. 5. mgr. 12. gr. og orðin „eða eftir atvikum Menntamálastofnun“ í 1. másl. 1. mgr. 13. gr. laganna falla brott.
 - Í stað orðsins „Menntamálastofnun“ í 1. og 2. másl. 3. mgr. og c. lið 5. mgr. 23. gr., f. lið 1. mgr. og 2. mgr. 25. gr., 4. másl. 3. mgr. 30. gr. og 3. másl. 1. mgr. 33. gr. c. laganna kemur, í viðeigandi beygingarfalli: [x].

- c. Við 2. mgr. 32. gr. laganna bætist nýr málsliður, svohljóðandi: [x] getur annast umsýslu með innritun nemenda í framhaldsskólum og haft milligöngu um innritun einstakra nemanda eftir atvikum.
 - d. 7. másl. 2. mgr. 42. gr. laganna fellur brott.
 - e. Orðin „og Menntamálastofnun í umboði þess“ og „eða Menntamálastofnun“ í 3. mgr. 55. gr. laganna falla brott.
8. *Lög um framhaldsfræðslu, nr. 27/2010:*
- a. 5. másl. 1. mgr. 13. gr. laganna fellur brott.
 - b. 3. másl. 2. mgr. 14. gr. laganna fellur brott.
 - c. Orðin „Menntamálastofnun eða“ í 15. gr. laganna falla brott.
9. *Lög um stuðning við útgáfu bóka á íslensku, nr. 130/2018:* í stað orðanna „Menntamálastofnunar, sbr. lög nr. 91/2015, um Menntamálastofnun“ í 1. másl. 2. mgr. 2. gr. laganna kemur: [x].
10. *Lög um lýðskóla, nr. 65/2019:* Í stað orðsins „Menntamálastofnun“ í 2. mgr. 1. gr., 1. og 2. mgr. 3. gr. og 1. mgr. 4. gr. laganna kemur, í viðeigandi beygingarfalli: [x].
11. *Lög um menntun, hæfni og ráðningu kennara og skólastjórnenda við leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla, nr. 95/2019:*
- a. Í stað orðsins „Menntamálastofnun“ í 2. másl. 1. mgr. 7. gr. laganna kemur: [x].
 - b. 6. másl. 7. gr. laganna orðast svo: Ráðherra ákveður hvar kennararáð hefur starfsaðstöðu og er kostnaður af starfsemi ráðsins greiddur úr ríkissjóði.
 - c. Í stað orðsins „Menntamálastofnun í 1. mgr., 1. másl. 2. mgr. og 3. mgr. 10. gr., 1. og 2. mgr. 11. gr. og 1. og 2. másl. 2. mgr., 1. og 3. másl. 3. mgr., 3. másl. 4. mgr., 5. og 6. mgr., 1. og 2. másl. 7. mgr. og 1. og 2. másl. 8. mgr. 19. gr. laganna kemur, í viðeigandi beygingarfalli: ráðherra.
 - d. 4. mgr. 10. gr. laganna orðast svo: Aðili á rétt á því að synjun umsóknar um útgáfu leyfisbréfs verði tekin til meðferðar á ný ef hann beinir beiðni um endurupptöku til ráðuneytisins innan þriggja mánaða frá því ákvörðunin var tilkynnt honum.
 - e. Í stað orðanna „Menntamálastofnun gefur“ í 3. mgr. 13. gr. laganna kemur: [x] getur gefið.
 - f. Í stað orðanna „starfsmaður Menntamálastofnunar“ í 2. másl. 3. mgr. 19. gr. laganna kemur: skipaður.

Ákvæði til bráðabirgða.

I.

Við gildistöku ákvæðis þessa skal ráðherra hefja undirbúning að stofnun [x]. Honum er heimilt er að gera ráðstafanir til að stuðla að því að stofnunin geti tekið til starfa [y] 2023, þar með talið að annast ráðningar starfsmanna til [x]. Ráðherra getur falið forstjóra Menntamálastofnunar verkefni á grundvelli þessarar greinar og getur forstjóri falið öðru starfsfólki Menntamálastofnunar framkvæmd þeirra.

II.

Öll störf hjá Menntamálastofnun eru lögð niður frá [y] 2023. Um réttindi og skyldur starfsmanna, þ.m.t. um biðlaunarétt, fer samkvæmt lögum um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, nr. 70/1996.

Ráðherra er þó heimilt að flytja forstjóra Menntamálastofnunar í embætti forstjóra [x] samkvæmt 36. gr. laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, nr. 70/1996, án þess að embættið sé auglýst laust til umsóknar.

Öll störf önnur hjá [x] önnur en embætti forstjóra skulu auglýst laus til umsókna í samræmi við 7. gr. laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, nr. 70/1996.

III.

Þar sem ákvæði til bráðabirgða II sleppir tekur [x] [y] við eignum, réttindum og skyldum Menntamálastofnunar. [x] tekur yfir skjöl Menntamálastofnunar og afhendingarskyldu vegna þeirra.

Greinargerð.

1. Inngangur.

Nýtt ráðuneyti mennta- og barnamála tók til starfa síðastliðinn vetur. Með stofnun ráðuneytisins er boðuð skýr stefna í málefnum barna. Leiðarljós stefnunnar er að stjórnvöld styðji við alla þá þætti sem gera barn farsælt. Þar gegnir menntun lykilllutverki.

Breytingarnar hafa leitt til endurskipulagningar mennta- og barnamálaráðuneytisins. Fram undan er frekari stefnumótunarvinna og endurskipulagning verkefna með það að markmiði að styðja við farsæld barna.

Liður í þessari vinnu er undirbúningur undir setningu heildarlöggjafar um skólaþjónustu. Markmið nýju löggjafarinnar er styrkja og samræma skólaþjónustu í leik-, grunn- og framhaldsskólum um land allt í samræmi við menntastefnu til ársins 2030 og lög um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna, nr. 86/2021.

Þessi stefna, ásamt auknum kröfum um að ríkið þjónusti og styðji við skólustarf um allt land þvert á skólastig, kallar á endurskipulagningu verkefna ríkisins á sviði menntamála. Með frumvarpinu, sem samið var í mennta- og barnamálaráðuneytinu, er því lagt til að sett verði á fót ný stofnun, [x], sem fer með þjónustu, ráðgjöf og stuðning við skólaþróun og skólaþjónustu í leik-, grunn- og framhaldsskólum. Lagt er til að Menntamálastofnun verði lögð niður og að tiltekin verkefni stofnunarinnar færast til [x] og mennta- og barnamálaráðuneytis.

2. Tilfni og nauðsyn lagasetningar.

2.1. Heildarlöggjöf um skólaþjónustu.

Alþingi samþykkti árið 2021 menntastefnu til ársins 2030 (þingsályktun nr. 16/151, 151. löggjafarþingi) sem unnið var að í víðtæku samráði við hagsmunaaðila. Menntastefnan endurspeglar framtíðarsýn stjórnvalda og er gert ráð fyrir að fyrsti áfangi af þremur verði innleiddur á tímabilinu 2022 til 2024. Fyrsta aðgerðin í fyrstu aðgerðaáætlun menntastefnunnar fjallar um heildstæða skólaþjónustu sem byggð er á þrepaskiptum stuðningi sem styður við nám og farsæld barna og ungmenna. Þjónustan verði samþætt annarri þjónustu sem veitt er í þágu farsældar barna óháð búsetu og tengist aðgerðin að þessu leyti innleiðingu laga nr. 86/2021 um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna. Einn af verkþáttum aðgerðarinnar er að undirbúa stofnun faglegrar þekkingarmiðstöðvar á landsvísu sem m.a. styður við innleiðingu farsældarþjónustu í skólustarfi og skólaþjónustu.

Stöðumat á framkvæmd skólaþjónustu sýnir skýra þörf á umbótum á landsvísu til að koma betur til móts við þarfir skólasamfélagsins og tryggja jafnræði í aðgengi að þjónustunni óháð búsetu og skólastigi. Í dag er engin heildstæð skólaþjónusta veitt á framhaldsskólastigi og vísbendingar um að framkvæmd skólaþjónustu í leik- og grunnskólum hafi að einhverju leyti verið ábótavant. Ákall er um markvissari stuðning við skólustarf til að styrkja faglegt bakland

skóla í sínum fjölbreyttu verkefnum. Þá er ljóst að innleiðing nýrra vinnubragða mun velta á öflugum stuðningi við skólana og starfsfólk þeirra sem mikilvægt er að fylgt sé eftir.

Til að koma til móts við framangreind áform mennta- og barnamálaráðherra er stefnt á að leggja fram frumvarp til laga um skólaþjónustu á 154. löggjafarþingi. Samráð um frumvarpið stendur yfir. Meðal viðfangsefna samráðsins er að taka afstöðu til aðkomu ríkis annars vegar og sveitarfélaga hins vegar að skólaþjónustu. Óháð því hver niðurstaða þessa samtals verður liggur fyrir að stofnun ríkisins sem fer með menntamál á landsvísu mun gegna lykilhlutverki við framkvæmd og stuðning við skólaþjónustu á landinu öllu.

2.2. Stofnun og þróun Menntamálastofnunar.

Menntamálastofnun var stofnuð með lögum nr. 91/2015 og leysti þá Námsgagnastofnun og Námsmatsstofnun af hólmi. Til viðbótar við þau verkefni sem síðarnefndu stofnanirnar sinntu voru ýmis stjórnisýsluverkefni flutt til nýrrar Menntamálastofnunar sem voru áður hjá ráðuneytinu. Eftir setningu laganna hafa stofnuninni verið falin fleiri verkefni. Má þar nefna þjóðarsáttmála um læsi og ýmis verkefni fyrir nemendur með fjölbreyttan menningar- og tungumálabakgrunn í leik-, grunn- og framhaldsskólum.

Í aðdraganda lagasetningarinnar árið 2015 voru af hálfu hagsmunaaðila gerðar nokkrar athugasemdir við fyrirhugaða stofnun sem sneru að mikilvægi samráðs stofnunarinnar við haghafa. Þá voru gerðar athugasemdir við hlutverk stofnunarinnar í mati og eftirliti og þátt hennar í að byggja upp getu og þekkingu í skólum til að stuðla að auknum gæðum náms og markvissari skólaþróun með ráðgjöf, stuðningi og valdeflingu kennara og skólastjórnenda. Jafnframt komu fram athugasemdir þess efnis að stjórnisýsluverkefni stofnunarinnar mættu ekki yfirskyggja faglegan þátt starfseminnar.

Í skýrslu um Menntamálastofnun frá 2021 er bent á ýmsar hindranir sem að mati Ríkisendurskoðunar hafa dregið úr möguleika stofnunarinnar á að ná markmiðum sínum. Þar á meðal er að stofnunin hafi óljósa stöðu í stjórnisýslunni. Frekari upplýsingar um starfsemi stofnunarinnar liggja fyrir í skýrslu Ríkisendurskoðunar og athugunum Capacent, Auðnast og Rögn ráðgjafar.

Þá liggja fyrir í skýrslum ýmissa starfshópa tillögur að breytingum á hlutverki stofnunarinnar og verkefnum sem hún gæti sinnt sem væru í betra samræmi við stefnumótun í menntamálum til lengri tíma. Meðal annars hefur verið bent á að leggja þurfi áherslu á viðtækt forystuhlutverk stofnunarinnar varðandi skólaþróun og ráðgjafahlutverk hennar. Ákall hefur verið um aukinn stuðning við skólakerfið m.a. til að stuðla að jafnrétti til náms.

2.3. Ný þjónustu- og þekkingarmiðstöð um skólaþróun og skólaþjónustu.

Til að takast á við ný verkefni ríkisins um skólaþjónustu þarf að byggja upp stofnun á landsvísu. Skapa þarf þessari stofnun forsendur til að vera sú faglega þekkingarmiðstöð sem kallað hefur verið eftir, þar sem áhersla er lögð á þjónustu og stuðning við skólastarf í víðum skilningi á leik-, grunn- og framhaldsskólastigi, þar sem farsæld barna og annarra nemenda eru ávallt í forgrunni.

Sú gagnrýni sem hefur komið fram á starfsemi Menntamálastofnunar hefur meðal annars dregið fram að ákveðin stjórnisýsluverkefni samrýmast ekki vel því hlutverki að vera styðjandi aðili fyrir skóla, starfsfólk skóla, nemendur og foreldra. Ber þar helst að nefna verkefni sem tengjast eftirliti og annarri beitingu opinbers valds. Þá má benda á verkefni sem eiga sér svo mikla samstöðu með verkefnum viðkomandi ráðuneytis að valdmörk þar á milli verða óskýr.

Í þessu sambandi má benda á að meðal þeirra sjónarmiða sem lágu að baki stofnun annarrar undirstofnunar ráðuneytisins, Barna- og fjölskyldustofu, sbr. lög nr. 87/2021, var að aðskilja

eftirlit með barnavernd og stuðning, ráðgjöf og framkvæmd þjónustu á sviði barnaverndar. Þessi verkefni voru áður á hendi sömu stofnunar, Barnaverndarstofu. Viðbrögð við þessum breytingum hafa verið jákvæð.

2.4. Nýtt mennta- og barnamálaráðuneyti.

Í nýju ráðuneyti mennta- og barnamála, fara saman málefni er varða heildarhagsmuni barna og ungmenna. Nýtt ráðuneyti felur í sér rík tækifæri til umbóta. Farsæld barna felst í menntun þeirra og er mikilvægt að aðgerðir í þágu barna og ungmenna séu samhæfðar. Er hér einkum litið til stefnunnar um Barnvænt Íslands og laga um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna, nr. 86/2021.

Frá stofnun nýs ráðuneytisins hefur verið unnið að endurskipulagningu þess með það að markmiði að menntun, aðbúnaður og réttindi barna séu ávallt í forgrunni. Meðal þeirra nýjunga sem hafa verið innleiddar í starfsemi ráðuneytisins er stofnun skrifstofu sem fer með greiningar og fjármál. Þar er ætlunin að unnið sé að öflun og greiningu tölfræðigagna, þróun lykiltalna og framsetningu þeirra á málefna sviði ráðuneytisins.

3. Meginefni frumvarpsins.

3.1. Stofnun [x].

Í frumvarpinu er lagt til að ný stofnun [x] verði sett á fót. Stofnunin verður þjónustu- og þekkingarmiðstöð um skólustarf og skólaþjónustu á skólastigum sem ráðherra fer með í samræmi við lög, stefnu stjórnvalda, bestu þekkingu og alþjóðleg viðmið. Stofnunin þjónar landinu öllu.

Lagt er til að uppbygging stofnunarinnar verði hefðbundin undir stjórn forstjóra. Til að tryggja samráð er lagt til í frumvarpi þessu sérstakt ákvæði um samráð [x] við haghafa, þ.m.t. um heimild til að setja á fót tímabundna samráðshópa á einstökum fagsviðum.

3.2. Skólustarf og skólaþróun.

Í frumvarpinu er lagt til að [x] fái sérstakt hlutverk við að styðja og efla skólustarf. Með orðinu skólustarf er átt við alla starfsemi skóla á grundvelli laga, einkum laga um leikskóla, nr. 90/2008, laga um grunnskóla, nr. 91/2008, og laga um framhaldsskóla, nr. 92/2008, og viðeigandi aðalnámskráa. Þá er gert ráð fyrir sambærilegu hlutverki gagnvart frístundastarfi en kveðið er á um slíkt starf í lögum um grunnskóla. Með orðinu skólustarf getur jafnframt verið átt við starf innan annarra skóla sem starfa á málefna sviði mennta- og barnamálaráðherra, svo sem lýðskóla, tónlistarskóla og aðra listaskóla. Hlutverk [x] er að styðja við skóla og starfsfólk skóla og efla í sínum hlutverkum. Í því getur til dæmis falist leiðbeiningar og stuðningur við faglegt starf og kennsluráðgjöf. Í því sambandi má meðal annars benda á að þörf er fyrir kennslu- og sérfræðiráðgjöf til skóla og starfsfólks þeirra í þágu nemenda með fjölbreyttan tungumála- og menningarbakgrunn í samræmi við menntastefnu til 2030. Þá má nefna stuðning og leiðbeiningar til skóla vegna innra mats og framkvæmd úrbótaáætlana vegna ytra mats.

Lagt er til að [x] fái sérstakt stuðnings- og samræmingarhlutverk þegar kemur að framhaldsskólum, þ.m.t. vegna starfsnáms á framhaldsskólastigi, en þetta hlutverk tengist ábyrgð ríkisins á rekstri framhaldsskóla. Meðal verkefna [x] verði stuðningur og umsýsla með innritun í framhaldsskóla en í frumvarpinu eru lagðar til breytingar sem styrkja lagagrundvöll miðlægrar umsýslu með innritun nemenda sem hefur verið verkefni Menntamálastofnunar og er lagt til að verði falið [x]. Jafnframt er lagt til að [x] samræmi og styðji við vinnu við námsbrautarlýsingar o.fl.

Í frumvarpinu er jafnframt lagt til að [x] fái sérstakt hlutverk við að styðja við skólaþróun. Hlutverkið er styðjandi en ekki stýrandi. Markmiðið er að stuðla að auknum gæðum menntunar og skólustarfs í samræmi við opinbera menntastefnu.

3.3. Skólaþjónusta.

Í lögum um leikskóla, nr. 90/2008, og lögum um grunnskóla, nr. 91/2008, er skólaþjónusta skilgreind með sambærilegum hætti á þann hátt að í henni felist annars vegar stuðningur við börn og fjölskyldur þeirra og hins vegar stuðningur við starfsemi skóla og starfsfólk þeirra. Í lögum um framhaldsskóla, nr. 92/2008, er ekki að finna ákvæði um skólaþjónustu.

Í frumvarpinu er lagt til að [x] sé leiðandi þegar kemur að skólaþjónustu í leik-, grunn- og framhaldsskólum um land allt. Eins og fjallað er um í kafla 2.1. í frumvarpi þessu hefur mennta- og barnamálaráðherra kynnt áform um setningu nýrra heildarlaga um skólaþjónustu. Þar er gert ráð fyrir [x] sem faglegri þekkingarmiðstöð á landsvísi sem styður við skólaþjónustu sem er jafnframt í samræmi við fyrstu aðgerðaáætlun menntastefnu til 2030. Samráð stendur yfir um útfærslu breytinganna og mun hlutverk [x] vera útfært nánar í nýjum heildarlögum um skólaþjónustu.

3.4. Námsgögn og verkfæri fyrir skóla.

Í frumvarpinu er lagt til að [x] sjái skólum fyrir vönduðum og fjölbreyttum námsgögnum. Jafnframt er lagt til að [x] fái skilgreint verkefni við að styðja skóla við notkun námsgagna.

Útgáfa námsgagna hefur verið verkefni Menntamálastofnunar en áður var hún í höndum Námsgagnastofnunar. Í stjórnarsáttmála kemur m.a. fram að ætlunin sé að ráðast í átak til að stuðla að fjölbreyttri nýsköpun í námsgagnagerð og auknu framboði af nýju námsefni, ekki síst á íslensku, fyrir öll skólastig. Þetta er í samræmi við menntastefnu til 2030 þar sem lögð er áhersla á að tryggja framboð á náms- og kennslugögnum fyrir leik-, grunn- og framhaldsskóla sem tekur mið af ólíkum þörfum nemenda. Í frumvarpinu eru lagðar til breytingar á lögum um námsgögn, nr. 71/2007, til að styðja við þetta markmið.

Rétt er að leggja áherslu á að gert er ráð fyrir að frekari endurskoðun á fyrirkomulagi útgáfu námsgagna fari fram á síðari hluta yfirstandandi kjörtímabils.

Í frumvarpinu er lagt til að [x] fái það verkefni að byggja upp og halda utan um aðferðir og úrræði fyrir skóla sem styðja við skólustarf og skólaþjónustu, þar á meðal gæðaviðmið, verkferla, verkfæri, matstæki og önnur tæki til skimana og athugana á einstaklingum eða hópum. Í þessu felst meðal annars að [x] byggji upp og haldi utan um námsmat í grunnskólum, svonefndan matsferil, ritstjórn rafrænnar ferilbókar og umsýslu fagráðs eineltismála, svo einhver verkefni séu nefnd.

3.5. Innleiðing

Í frumvarpinu er lagt til að [x] styðji innleiðingu stefnumótunar stjórnvalda á sviði menntunar og farsældar barna og ungmenna og aðalnámskráa. Er þetta meðal annars lagt til vegna gagnrýni á að stefnumótandi breytingum í menntakerfinu hafi ekki fylgt nægur miðlægur stuðningur. Má í því sambandi benda á gagnrýni innleiðingar nýrrar aðalnámskrár árið 2011. Með því að fela [x] þetta innleiðingarhlutverk í lögum eru væntingar um markvissari eftirfylgni með stefnumótun. Hefur þetta jafnframt mikla þýðingu þegar kemur að fyrirhuguðum breytingum á skólaþjónustu þvert á skólastig.

3.6. Söfnun, greining og miðlun upplýsinga.

Í frumvarpinu er lagt til að öll söfnun, greining og miðlun upplýsinga um börn og ungmenni á sviði mennta- og fræðslumála á málefnasviði mennta- og barnamálaráðuneytis verði í höndum ráðuneytisins, en samkvæmt gildandi lögum annast Menntamálastofnun söfnun, greiningu og birtingu upplýsinga um menntamál. Breytingarnar munu stuðla að heildarsýn yfir farsæld barna hér á landi með heildstæðri og samræmdri gagnaöflun sem nær til allra málaflokka ráðuneytisins. Er þetta í samræmi við áherslur innan Stjórnarráðsins að forgangsröðun stjórnvalda, stefnumótun og eftirlit með aðgerðum séu byggðar m.a. á tölfræðiupplýsingum. Unnið er að því að verkefni tengd söfnun, greiningu og miðlun upplýsinga um farsæld barna verði endurskipulögð að fullu innan ráðuneytisins og er meðal annars áformað að mennta- og barnamálaráðherra leggi fram frumvarp til laga um gagnaöflun um farsæld barna á yfirstandandi löggjafarþingi. Í þessu felst að mennta- og barnamálaráðuneyti tekur við ábyrgð á alþjóðlegum greiningarverkefnum, t.d. PISA og TALIS, frá Menntamálastofnun, auk annarra greiningarverkefna.

3.7. Eftirlit með skólastarfi og innra og ytra mat.

Eftirlit með skólastarfi er útfært í lögum um leikskóla, nr. 90/2008, lögum um grunnskóla, nr. 91/2008, og lögum um framhaldsskóla, nr. 92/2008. Í þessum lögum er kveðið á um ytra mat ráðuneytis sem nú er framkvæmt af Menntamálastofnun. Rétt er að leggja áherslu á að ráðherra ber skyldur til yfirstjórnar og eftirlits á þeim málefnasviðum sem undir hann heyra er ytra mat skóla liður í eftirliti ráðherra með skólum. Eftirlitsverkefni samrýmast ekki hlutverki [x] og er því lagt til í frumvarpinu að mennta- og barnamálaráðuneyti taki við ytra mati með skólum, eins og raunar var upphaflega gert ráð fyrir þegar lagaákvæði um ytra mat voru sett í skólalöggjöfina.

Liður í framkvæmd Menntamálastofnunar á ytra mati er að styðja við umbætur og aðgerðir með vísan til viðmiða um gæði. Slíkur stuðningur fellur vel að því þjónustuhlutverki sem [x] er ætlað og mun stofnunin því fá hlutverk við að veita faglegan stuðning og leiðsögn við gerð innra mats, framkvæmd úrbótaáætlana vegna ytra mats og ferli stöðugra umbóta í skólum.

Þá er lagt til í frumvarpinu að leyfisveitingum og viðurkenningum verði almennt komið fyrir hjá ráðuneytinu. Valdi til leyfisveitinga fylgir skylda til eftirfylgni sem er ekki talin samrýmast þjónustuhlutverki [x]. Til skoðunar er til lengri tíma að koma eftirliti með skólastarfi og tengdum leyfisveitingum fyrir í eftirlitsstofnun sem eftir atvikum sinnir jafnframt eftirliti með öðrum málaflokkum.

3.8. Mannauður í skólum.

Í frumvarpinu er lagt til að [x] hafi hlutverki að gegna við að styðja við starfsfólk skóla. Í því getur meðal annars falist umsýsla með kennararáði, á grundvelli laga um menntun, hæfni og ráðningu kennara og skólastjórnenda við leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla, nr. 95/2019, aðkoma að starfsþróun starfsfólks skóla og útgáfa leiðbeininga um verklag við ráðningar kennara. Ekki er talið samrýmast þjónustuhlutverki [x] að taka stjórnvaldsákvæðanir sem tengjast kennurum og öðru starfsfólki skóla, til dæmis útgáfa leyfisbréfa kennara. Er lagt til að vald til að taka slíkar ákvarðanir verði, í það minnsta um sinn, fært til mennta- og barnamálaráðuneytisins.

3.9. Niðurlagning Menntamálastofnunar.

Eins og fjallað hefur verið um í köflum 3.1. til 3.8. í frumvarpi þessu er starfsemi [x] verulega frábrugðin starfsemi Menntamálastofnunar. Greiningarverkefni, ytra mat og ýmis stjórnsýsluverkefni, sem hafa verið veigamikil verkefni stofnunarinnar, flytjast til mennta- og

barnamálaráðuneytis, en til skoðunar er að koma þeim síðar fyrir annars staðar. Nýjar áherslur leiða til þess að endurskoða þarf forgangsröðun innan verkefna sem verða flutt frá Menntamálastofnun í nýja stofnun [x], þar sem aukin áhersla verður lögð á þjónustu, ráðgjöf og stuðning. Þessar viðamiklu breytingar leiða til þess að ekki er unnt að líta svo á að Menntamálastofnun geti starfað áfram. Er því rétt að leggja stofnunina niður.

Þegar stofnun er lögð niður þarf að taka afstöðu til þess hvernig fara á með málefni starfsfólks stofnunarinnar við niðurlagningu. Þar eru þrjár leiðir almennt taldar færar í lögum, 1) að leggja öll störf niður og ný störf auglýst, 2) leggja öll störf niður og starfsfólki tryggður forgangur að nýjum störfum og 3) að störf séu ekki lögð niður heldur flutt til annarrar stofnunar með yfirtöku ráðningarsamninga. Ef fleiri en ein leið nær því markmiði sem að er stefnt er rétt að velja þá leið sem er minnst íþyngjandi gagnvart starfsfólki stofnunarinnar.

Eins og að framan greinir er lagt til að verkefni nýrrar stofnunar [x] verði verulega frábrugðin verkefnum Menntamálastofnunar. Þessar miklu breytingar leiða jafnframt til þess að endurskipuleggja þarf innra skipulag að fullu. Sú áherslubreyting sem felast mun í því að stofnunin verði þjónustustofnun en ekki stjórnsýslustofnun mun breyta í verulegum atriðum daglegum störfum starfsmanna, þar á meðal aðkoma [x] að einstaklingsmálum, sem Menntamálastofnun sinnir ekki nema að litlu leyti. Þess vegna er hvorki unnt að flytja störf hjá Menntamálastofnun yfir í nýja stofnun [x], og eftir atvikum ráðuneytisins, með yfirtöku ráðningarsamninga, né bjóða starfsfólki forgang að nýjum störfum. Er því engin önnur leið fær en að leggja störf hjá Menntamálastofnun niður og auglýsa laus störf, sbr. jafnframt umfjöllun í kafla 5.

Nýr forstjóri Menntamálastofnunar var skipaður 15. október sl. Skipunarferlið tók mið af því að breytingar væru fram undan hjá stofnuninni og var meðal annars fjallað um það í auglýsingu um að embætti væri laust til umsókna. Er lagt til að heimilt verði að flytja forstjóra Menntamálastofnunar í embætti forstjóra [x].

4. Samræmi við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar.

Frumvarpinu er ætlað að stuðla að því íslensk stjórnvöld uppfylli betur skyldur sínar skv. 3. mgr. 76. gr. stjórnarskrár Lýðveldisins Íslands, nr. 33/1944 og samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins, sbr. lög nr. 19/2013 (hér eftir barnasáttmálinn). Meðal annars er stefnt að því að með frumvarpinu sé komið til móts við athugasemdir nefndar Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins um úrbætur sem tengjast misræmi milli sveitarfélaga hvað varðar aðgengi barna að þjónustu.

5. Samráð.

Ábendingar um mikilvægi þess að ríkið auki stuðning við skólakerfið hafa reglulega komið fram í samráði stjórnvalda við hagsmunaaðila undanfarin ár og allt frá því áður en Menntamálastofnun var komið á fót. Við stofnun Menntamálastofnunar gerðu hagsmunaaðilar ýmsar athugasemdir við fyrirkomulag hennar, þ.m.t. að áhyggjur væru af því að stjórnsýsluhlutverk stofnunarinnar myndi yfirskyggja þjónustuhlutverkið. Frá því að Menntamálastofnun hóf störf hafa jafnframt komið fram ýmsar tillögur frá hagsmunaaðilum að breytingum á hlutverki og verkefnum stofnunarinnar.

Fagleg þekkingarmiðstöð á landsvísu sem styður við innleiðingu skólaþjónustu er liður í innleiðingu menntastefnu til 2030. Drög að tillögu til þingsályktunar um menntastefnu til 2030 var unnin í viðtæku samráði við hagsmunaaðila og meðal annars kynnt í samráðsgátt stjórnvalda í febrúar 2020, mál nr. 60/2020. Menntastefnan var samþykkt á Alþingi sem þingsályktun nr. 16/151 í mars 2021.

Áform um frumvörp til nýrra heildarlaga um skólaþjónustu og nýja þjónustustofnun voru kynnt þann 17. október 2022. Sérstakur fundur var haldinn þann dag með starfsfólki Menntamálastofnunar auk þess sem áformin voru kynnt opinberlega á blaðamannafundi. Áformaskjölín voru birt þann dag í samráðsgátt stjórnvalda, sjá mál nr. 195/2022, og barst þangað 21 umsögn um áformin.

Margar umsagnanna vörðuðu bæði skólaþjónustu og nýja þjónustustofnun. Samráð um ný heildarlög um skólaþjónustu er yfirstandandi og hafa meðal annars verið settir á fót samráðshópar sem ræða einstaka þætti breytinganna. Ekki er talið tilefni til að fjalla sérstaklega um umsagnir sem beinast eingöngu að áformum um skólaþjónustu en í nokkrum umsögnum var bæði fjallað um skólaþjónustu og nýja þjónustustofnun.

Þar á meðal var umsögn Sambands íslenskra sveitarfélaga. Þar kom fram að sambandið stýddi áform um nýja þjónustustofnun og niðurlagningu Menntamálastofnunar og lýsti yfir miklum vilja til áframhaldandi þátttöku í vinnunni við undirbúning hennar. Í umsögninni var vísað til þess að við stofnun Menntamálastofnunar árið 2015 hefði Samband íslenskra sveitarfélaga lýst yfir áhyggjum af því að lagarammi um stofnunina gerði það að verkum að þjónustuhlutverkið, sem kallað hafði verið eftir, yrði ekki í forgrunni heldur myndi formlegt stjórnsýsluhlutverk vera ráðandi. Í umsögninni var vísað til þess að nokkur atriði yrðu höfð til hliðsjónar við eftirfarandi vinnu, en höfð var hliðsjón af þessum atriðum við samningu frumvarpsins. Í því sambandi má meðal annars benda á að í 1. gr. frumvarpsins er sérstaklega fjallað um skyldu stofnunarinnar til að veita þjónustu um allt land, reynt hefur verið að gæta þess að skilgreina hlutverk stofnunarinnar vel og að hafa samráð við Samband íslenskra sveitarfélaga um breytingarnar.

Í umsögnum frá einstaklingum og félagasamtökum var breytingunum fagnað. Þar var meðal annars lögð áhersla á mikilvægi fjölbreyttrar þekkingar innan nýrrar þjónustustofnunar sem byggði bæði á hefðum og nýrri sýn. Áhersla var lögð á stöðu einstakra hópa, eins og flóttamanna, og fjölbreyttan faglegan stuðning, eins og má meðal annars sjá í umsögn Barnaheilla og O.M.A.H.A.I. Áhersla á faglegan stuðning á öllum skólastigum og heilðræna nálgun í skólastarfi kom jafnframt fram umsögn Félagsráðgjafafélags Íslands. Við undirbúning frumvarpsins hefur verið leitast við að leggja áherslu á fjölbreytta faglega þekkingu, meðal annars með því að draga fram að innan skólakerfisins starfi fjölbreyttar starfsstéttir. Þá er í frumvarpinu fjallað um hlutverk stofnunarinnar gagnvart hópum barna og ungmenna sem þurfa sérstakan stuðning, t.d. vegna fjölbreytts tungumála- og menningarbakgrunns. Aðrar athugasemdir einstaklinga um áform um skólaþjónustu og nýja stofnun voru ekki þess eðlis að ástæða þætti til að bregðast við þeim. Meðal þeirra var ábending um að hugtakið foreldri væri ekki skilgreint í frumvarpinu. Í því sambandi er vísað til þess að engin réttindi eru falin foreldrum í frumvarpinu og þykir því ekki ástæða til að skilgreina hugtakið sérstaklega.

Níu umsagnir í samráðsgátt vörðuðu eingöngu áform um nýja þjónustustofnun. Þrjár þessara umsagna vörðuðu námsefni. Í umsögn Félags íslenskra bókaútgefenda (FÍBÚT) er ánægju lýst með áformin og sérstaklega að alger uppstökkun á tilgangi og hlutverki Menntamálastofnunar sé bæði þörf og löngu tímabær. Þar er þó lýst vonbrigðum með að ekkert komi fram í áformunum um breytingar á núverandi fyrirkomulagi á útgáfu námsbóka. Í umsögn Nordic EdTech forum (N8) koma fram athugasemdir sem eru að mörgu leyti sambærilegar. Þar er bent á grósku á menntatæknimarkaði og mikilvægi þess að menntatæknifyrirtæki fengju inngöngu á íslenskan námsefnismarkað. Í þessu sambandi er rétt að benda á að ein af áherslum í umsögn Sambands íslenskra sveitarfélaga var að nauðsynlegt væri að efla námsgagnaútgáfu og að breytingar frumvarpsins mættu ekki verða til þess að

draga úr áherslu á og fjárveitingum til þessa málaflokks. Vegna umsagnanna er rétt að vekja athygli á umfjöllun í kafla 3.4. en þar kemur fram, með vísan til stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar og menntastefnu til 2030, að gert sé ráð fyrir að frekari endurskoðun á fyrirkomulagi útgáfu námsgagna fari fram á síðari hluta yfirstandandi kjörtímabils. Við þessa endurskoðun verði jafnframt litið til þess hvort fela eigi [x] aðlögun námsefnis á rafrænt form, stækkað letur og punktaletur en á það var bent í umsögn Þjónustu- og þekkingarmiðstöðvar fyrir blinda, sjónskerta og fólk með samþætta sjón- og heyrnarskerðingu að það kynni að vera rétt að fela [x] það verkefni.

Fimm af þeim níu umsögnum í samráðsgátt, sem vörðuðu eingöngu áform um nýja þjónustustofnun, voru frá starfsfólki Menntamálastofnunar. Þar var fjallað um niðurlagningu stofnunarinnar. Það var jafnframt efni umsagnar Bandalags háskólamanna.

Í umsögnum starfsfólks Menntamálastofnunar kom meðal annars fram gagnrýni á að ekki hefði fyrst verið lokið við samráð vegna nýrra heildarlaga um skólaþjónustu áður en samráð um nýja stofnun væri hafið. Af því tilefni er rétt að taka fram að við undirbúning frumvarpsins hefur verið litið til reynslu af setningu laga um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna, nr. 86/2021, en samhliða gildistöku laganna var sett á fót ný stofnun, Barna- og fjölskyldustofa, skv. lögum nr. 87/2021. Þótt reynslan af nýju stofnuninni Barna- og fjölskyldustofu hafi almennt verið góð hefur það verið ákveðnum vandkvæðum háð að innleiðing farsældarlaganna hafi verið unnin samhliða uppbyggingu stofnunar með sérþekkingu til að styðja við þá innleiðingu. Í þessu ljósi er gert ráð fyrir að frumvarp þetta verði lagt fram á yfirstandandi löggjafarþingi þótt frumvarp til heildarlaga um skólaþjónustu verði ekki lagt fram fyrr en á haustþingi 2023. Með þeim hætti verður hægt að byggja upp nýja stofnun sem verður í stakk búin að takast á við breytta skólaþjónustu. Þá er rétt að benda á ákvæði til bráðabirgða við frumvarpið en eins og þau bera með sér þarf nokkur tími að líða frá samþykkt frumvarpsins og þar til ný stofnun tekur til starfa vegna réttinda starfsfólks Menntamálastofnunar.

Í umsögnum frá starfsfólki Menntamálastofnunar kom fram sú afstaða að unnt væri að aðlaga starfsemi Menntamálastofnunar til að ná þeim markmiðum sem að er stefnt og því ekki ástæða til að leggja stofnunina niður. Í því sambandi var í fyrsta lagi vísað til þess að hægt væri að setja reglugerð á grundvelli núgildandi laga. Vegna þessarar athugasemdar er rétt að vekja athygli á því að í gildandi lögum er Menntamálastofnun stjórnarsýslustofnun, sbr. 1. gr. laga um Menntamálastofnun. Meðal verkefna Menntamálastofnunar er að annast söfnun, greiningu og birtingu upplýsinga um menntamál og hafa eftirlit með og meta árangur af skólastarfi og bera saman við sett viðmið. Í ljósi markmiðanna sem lýst hefur verið í kafla 3 hér að framan verður ekki fallist á að unnt sé að ná fram þeim breytingum sem stefnt er að með setningu reglugerðar um Menntamálastofnun. Í öðru lagi er í umsögnum starfsfólks Menntamálastofnunar vísað til þess að unnt sé að gera breytingarnar með því að halda í kjarna stofnunarinnar svo ekki þurfi að leggja hana niður. Í því sambandi er meðal annars vísað til þess að starfsfólk stofnunarinnar hafi mikla þekkingu og reynslu af ráðgjöf og annarri þjónustu við skólasamfélagið. Er jafnframt líka vísað til þess að stofnunin sinni nú þegar þjónustuhlutverki sem einkennist af fagmennsku sem meðal annars sé fjallað um í skýrslu Ríkisendurskoðunar um stofnunina frá árinu 2021. Af þessu tilefni er rétt að árétt að það er ekki til þess fallið að styðja við þjónustu að sami aðili hafi eftirlit með starfsemi sem hann á að þjónusta. Sú leið sem lögð er til í frumvarpi þessu hefur það að markmiði að styðja við þjónustuhlutverk stofnunarinnar. Ekki fæst séð að unnt sé að ná fram þessum breytingum á grundvelli núgildandi laga um Menntamálastofnun.

Í umsögnum starfsfólks Menntamálastofnunar og umsögn Bandalags háskólamanna (BHM) kom jafnframt fram áhersla á að starfsfólki Menntamálastofnunar yrði tryggð áframhaldandi störf hjá nýrri stofnun eða ráðuneytinu. Í því sambandi var í umsögn BHM vísað til 19. gr. starfsmannalaga nr. 70/1996 um að starfsfólki sé skylt að hlíta breytingum á störfum og verksviði. Starfsmaður gæti samkvæmt sömu grein ákveðið að láta af störfum vegna slíkra breytinga. Vegna þessarar athugasemdar er rétt að fram komi að 19. gr. starfsmannalaga á ekki við um flutning starfsmanna milli stofnana. Eins og áður greinir er það niðurstaða ráðuneytisins að verulegar breytingar verði á meirihluta þeirra starfa sem nú eru í Menntamálastofnun. Um er að ræða breytingar sem eru þess eðlis að ekki verður talið að þær myndu rúmast innan 19. gr. laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins yrðu þær gerðar innan sama stjórnvalds. Þykir því rétt og í samræmi við jafnræðissjónarmið að auglýsa laus störf hjá stofnuninni sem starfsfólk Menntamálastofnunar, sem hefur áhuga á að starfa í stofnun með nýtt hlutverk, getur sóst eftir.

Í umsögnum starfsfólks Menntamálastofnunar komu fram áhyggjur af yfirstandandi verkefnum stofnunarinnar og hvernig þeim muni reiða af í nýju fyrirkomulagi. Í umsögn svonefnds prófahóps Menntamálastofnunar er áhyggjum sérstaklega lýst af þróun miðlægs námsmats, svonefndum matsferli. Kemur þar fram sú afstaða hópsins að verði stofnunin lögð niður líði eitt til tvö ár áður en vinna við matsferil hefjist að nýju. Vegna þessarar athugasemdar er lögð áhersla á að samkvæmt frumvarpi þessu er vinna við undirbúning matsferils meðal verkefna [x]. Verði frumvarpið að lögum mun Menntamálastofnun starfa þar til ný stofnun tekur til starfa. Ekki eru því efni til að ætla að vinna við matsferil muni stöðvast yfir lengri tíma heldur eru með því forsendur fyrir að samfella haldist í þeirri vinnu við yfirfærslu verkefnisins milli stofnana.

Þann 8. nóvember sl. fylgdi starfsfólk Menntamálastofnunar athugasemdum sínum við áformin eftir á fundi með mennta- og barnamálaráðherra og ráðuneytisstjóra mennta- og barnamálaráðuneytisins. Eftir fundinn bárust frekari gögn varðandi áformaskjölin frá starfsfólki Menntamálastofnunar. Þá kom starfsfólk stofnunarinnar og starfsfólk mennta- og barnamálaráðuneytisins saman á vinnudegi þann 30. nóvember sl. Markmið vinnudagsins var að veita starfsfólki Menntamálastofnunar tækifæri á að hafa áhrif á áform um nýja stofnun á sviði skólaþjónustu og skólaþróunar. Sérstaklega var horft til núverandi verkefna Menntamálastofnunar, og hvar þeim væri best komið fyrir í nýju fyrirkomulagi, meðal annars í ljósi athugasemda frá starfsfólki stofnunarinnar um að yfirsýn yfir verkefni stofnunarinnar hefði ekki birst með fullnægjandi hætti í áformaskjölnum sem voru birt í samráðsgátt stjórnvalda. Starfsfólki var meðal annars skipt í hópa sem fjölluðu um námsferil, námsefni, greiningar, framhaldsskóla og starfsmenntamál, ytra mat og stjórnsýsluverkefni. Ýmsar ábendingar komu fram í tengslum við þessa vinnu, einkum um verkefni Menntamálastofnunar, sem undirbúningur frumvarpsins hefur verið byggður á.

Frumdrög að frumvarpinu voru kynnt helstu samstarfsaðilum í desember 2022 og janúar 2023. Ábendingar og athugasemdir bárust frá starfsfólki Menntamálastofnunar, ráðgjafarnefnd Menntamálastofnunar, Sambandi íslenskra sveitarfélaga og Kennarasambandi Íslands. Þingmannanefnd um málefni barna vann úr ábendingum og tillögum sem höfðu borist og hafði yfirumsjón með því að útbúa drög að frumvarpinu til kynningar fyrir almenning.

Drög að frumvarpinu voru kynnt í samráðsgátt stjórnvalda...

Ekki var haft sérstakt samráð við börn við undirbúning frumvarpsins en í frumvarpinu er gert ráð fyrir samráði við börn um viðfangsefni stofnunarinnar.

6. Mat á áhrifum.

Frumvarpinu er ætlað að styðja við mikilvægar umbætur í leik-, grunn- og framhaldsskólum landsins í samræmi við menntastefnu til ársins 2030. Markmiðið er að samþykkt frumvarpsins muni hafa almenn jákvæð áhrif fyrir skóla, starfsfólk skóla, foreldra, börn og ungmenni. Vænta má að betri stuðningur við börn og ungmenni í skólakerfinu þvert á skólastig og um allt land hafi jákvæð áhrif á réttindi barna samkvæmt barnasáttmálanum, þ.m.t. réttinn til menntunar í ljósi jafnréttis barna og banni við mismunun. Aukinn miðlægur stuðningur við skólastarf ætti jafnframt að hafa sérstaklega jákvæð áhrif á og rétt ákveðinna hópa barna til menntunar, t.a.m. fatlaðra barna.

Verði frumvarpið að lögum verður [x] sett á fót og Menntamálastofnun lögð niður. Það mun hafa mikil áhrif á starfsfólk Menntamálastofnunar sem missir störf sín við niðurlagningu stofnunarinnar. Reynt er að draga úr neikvæðum áhrifum sem fylgja óvissu um störf hjá nýrri stofnun með ákvæði I til bráðabirgða við lögina en í því felst að unnt verður að auglýsa störf hjá nýrri stofnun áður en ráðningarsambandi starfsmanna við Menntamálastofnun lýkur.

Gert er ráð fyrir að breytingarnar sem felast í frumvarpinu rúmist innan ramma fjárlaga ársins 2023. [redacted]

Um einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Í ákvæðinu er kveðið á um stofnun [x] og skipulagslega stöðu hennar innan stjórnýslunnar. Stofnunin er lægra sett stjórnvald sem lýtur yfirstjórn og eftirliti ráðherra. Þannig mun ráðherra t.d. geta gefið stofnuninni almenn og sérstök fyrirmæli um starfrækslu verkefna auk þess að láta stofnuninni í té óbindandi álit til leiðbeininga á framkvæmd samkvæmt lögnum.

[x] er ætlað að verða þjónustu- og þekkingarmiðstöð þegar kemur að öllu skólastarfi. Meginhlutverk stofnunarinnar er að styðja við framkvæmd skólastarfs og skólaþjónustu. Í skólastarfi og skólaþjónustu felst öll starfsemi skóla eftir því sem nánar er kveðið á um í lögum, og nánar er skilgreind í 5. gr. frumvarps þessa. Stuðningur stofnunarinnar er fölginn í því að vera faglegt forystuafli og bakhjarl skólastarfs og skólaþjónustu á vegum ríkis og sveitarfélaga og annarra rekstraraðila skóla. Í þessu sambandi er jafnframt lögð áhersla í ákvæðinu á að stofnunin þjónar öllu landinu.

Í ákvæðinu er vísað til þess að stofnunin starfar á sviði fræðslu- og menntamála sem núverandi mennta- og barnamálaráðherra fer með samkvæmt forsetaúrskurði. Er hér einkum átt við leik-, grunn- og framhaldsskóla og þá starfsemi sem kveðið er á um í þeim lagabálkum, þ.m.t. skólaþjónustu og frístundaheimili. Jafnframt getur stofnunin tekið að sér verkefni sem varða til að mynda lýðskóla, tónlistarskóla og aðra listaskóla.

Sérstaklega er vísað til þess í ákvæðinu að stofnunin starfi í þágu barna og ungmenna. Þótt verkefni stofnunarinnar séu einkum að styðja við þá sem vinna eiginlegt starf með börnum og ungmennum er rétt að lögð sé áhersla á það í lögum að hagsmunir barna og ungmenna verði hafðir að leiðarljósi í starfi stofnunarinnar.

[x] skal samkvæmt ákvæðinu framkvæma hlutverk sitt í samræmi við lög og stefnu stjórnvalda, bestu þekkingu og viðeigandi alþjóðleg viðmið. Hér er átt við löggjöf á sviði menntamála, menntastefnu stjórnvalda, aðalnámskrá o.fl. Tilvísun til bestu þekkingar og viðeigandi alþjóðlegra viðmiða undirstrikar áherslu á að fagleg viðmið séu höfð að leiðarljósi í starfi stofnunarinnar.

Um 2. gr.

Í ákvæðinu er fjallað um markmið með stofnuninni. Um er að ræða markmið sem eiga sér samstöðu með markmiðsákvæðum í 2. gr. laga um leikskóla nr. 90/2008 og 2. gr. laga um grunnskóla, nr. 91/2008, hlutverkaákvæði 2. gr. laga um framhaldsskóla, nr. 92/2008, og markmiðsákvæði 1. gr. laga um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna, nr. 86/2021, og draga fram réttindi barna samkvæmt barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna.

Í 1. tölul. er fjallað um það markmið að styðja við þroska, líðan og farsæld barna í skólum. Um er að ræða nokkur lykilhugtök sem má finna í markmiðs- og hlutverkaákvæðum þeirra laga sem [x] mun starfa eftir.

Í 2. tölul. er fjallað um það markmið að styðja við rétt barna og ungmenna til gæða menntunar og skólaþjónustu við hæfi. Ákvæðinu er ætlað að draga fram rétt barna til menntunar samkvæmt 28. gr. barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna og að sú þjónusta sem er veitt sé við hæfi, þ.e.a.s. mæti einstaklingsbundnum þörfum viðkomandi barns eða ungmennis, án hindrana.

Í 3. tölul. er fjallað um það markmið að samræma og samhæfa skólastarf og skólaþjónustu. Þetta samræmingar- og samhæfingarhlutverk mun stofnunin sinna með stuðningi og ráðgjöf, sbr. 5. gr. frumvarpsins. Í 3. tölul. er jafnframt fjallað um að stofnunin stuðli að jöfnuði og inngildingu barna og ungmenna þvert á hópa, skólastig og landsvæði. Ákvæðinu er m.a. ætlað að skýra það markmið stofnunarinnar að gagnvart börnum og ungmennum eigi ekki að vera grundvallarmunur á starfsemi skóla og skólaþjónustu eftir því hvar á landinu sú starfsemi er. Þá er ákvæðinu ætlað að stuðla að því að stofnunin leggi áherslu á að mæta þörfum þeirra hópa barna sem þurfa einstaklingsbundinn stuðning í skólum, og má hér t.a.m. nefna börn með fjölbreyttan tungumála- og menningarbakgrunn og börn sem hafa orðið fyrir áföllum.

Í 4. tölul. er fjallað um það markmið að [x] verði faglegt forystuafli og bakhjarl skóla og styðji við notkun viðurkenndra aðferða í skólastarfi og skólaþjónustu. Með ákvæðinu er lögð áhersla á að [x] verði miðstöð bestu mögulegu þekkingar. Hér er litið til þess að notaðar verði gagnreyndar aðferðir og aðrar vísindalegra viðurkenndar aðferðir.

Um 3. gr.

Samkvæmt 1. mgr. skipar ráðherra forstjóra [x], sem verður forstöðumaður stofnunarinnar, til fimm ára í senn. Um réttindi hans og skyldur fer að öðru leyti samkvæmt ákvæðum laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins. Hann ber ábyrgð á rekstri stofnunarinnar eins og nánar er mælt fyrir um í lögum, þar á meðal lögum um opinber fjármál, nr. 123/2015. Í 1. mgr. kemur jafnframt fram að engan megi skipa oftár en tvisvar sinnum í embættið. Er ákvæðinu ætlað að tryggja endurnýjun og nýliðun embættismanna ríkisins.

Í 1. mgr. er jafnframt fjallað um það almenna hæfisskilyrði að forstjóri hafi háskólamenntun sem nýtist í starfi og þekkingu á verksviði stofnunarinnar. Ekki var talið rétt að gera að skilyrði að forstjóri stofnunarinnar hefði menntun á sviði uppeldis- og kennslufræði þar sem starf forstjóra felst einkum í stjórnun stofnunarinnar. Í því sambandi er rétt að fram komi að um er að ræða sömu hæfisskilyrði og voru gerð til forstjóra Menntamálastofnunar, sbr. 2. gr. laga um Menntamálastofnun, nr. 91/2015. Þáverandi allsherjar- og menntamálanefnd fjallaði sérstaklega um þetta ákvæði í frumvarpi til laganna og komst að því að ítarlegri hæfisskilyrði í lögum, t.d. um menntun á sviði kennslu- og uppeldismála, gætu takmarkað fjölda umsækjenda um embættið (Alþt. 144. lögb. 2014-2015, þskj. 1306 – 456. mál).

Í 2. mgr. er kveðið á um skipan hæfnisnefndar sem metur hæfni umsækjenda um embætti forstjóra. Fjallað er um heimild ráðherra til að fela hæfnisnefnd að meta hæfni umsækjenda um starf forstöðumanns í 39. gr. b laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins nr. 70/1996.

Rétt þykir að hæfnisnefnd komi ávallt að skipun í embætti forstjóra [x] og er því í 2. mgr. lagt til að ráðherra verði skylt að skipa þriggja manna hæfnisnefnd til að meta hæfni umsækjenda um embættið. Hæfnisnefndin lætur ráðherra í té skriflega umsögn um hæfni umsækjenda og er niðurstaða hæfnisnefndar ráðgefandi fyrir ráðherra en ekki bindandi. Í samræmi við almennar reglur stjórnsýsluréttar er talið rétt að ráðherra sé heimilt að setja hæfnisnefndinni reglur þar sem m.a. er fjallað um þau sjónarmið sem ráðherra hyggst leggja áherslu á við skipun í embættið. Um málsmeðferð nefndarinnar og meðferð ráðherra á umsóknum í kjölfar niðurstöðu nefndarinnar gilda að öðru leyti almennar reglur stjórnsýsluréttar.

Um 4. gr.

Í lögum um Menntamálastofnun, nr. 91/2015, er bæði kveðið á um starfsemi svonefndrar ráðgjafarnefndar og fagráða á helstu starfssviðum stofnunarinnar, sbr. 3. og 4. gr. laganna. Fjallað var um fagráðin í frumvarpi til laganna. Þar var lagt til að forstjóri Menntamálastofnunar kæmi á fót fagráðum á helstu starfssviðum stofnunarinnar henni til ráðgjafar og samráðs. Í breytingartillögu allsherjar- og menntamálanefndar Alþingis við frumvarpið var lagt til að til viðbótar við fagráðin yrði sett á fót sérstök ráðgjafarnefnd. Í nefndarátliti kom fram að verkefni ráðgjafarnefndarinnar væri að vera forstjóra til ráðgjafar um langtímastefnumótun um starfsemi stofnunarinnar.

Starfsemi þessara eininga hefur ekki gengið sem skyldi. Heimild forstjóra til að setja á fót fagrád hefur verið nýtt en lítil starfsemi verið í fagráðunum. Þá hafa verið reglulegar umræður um stöðu ráðgjafarnefndar Menntamálastofnunar og meðal annars komið fram sjónarmið um að staða hennar í skipulagi Menntamálastofnunar sé óskýr.

Fyrir liggur að fagrád og ráðgjafarnefnd Menntamálastofnunar eiga sér fáar hliðstæður hjá stjórnvöldum. Þó má nefna lögbundna samráðsnefnd í lögum um þjónustu- og þekkingarmiðstöð fyrir blinda, sjónskerta og fólk með samþætta sjón- og heyrnarskerðingu, nr. 160/2008 og ráðgjafarnefnd skv. lögum um Hafrannsóknastofnun, rannsókn- og ráðgjafarstofnun hafs og vatna, nr. 112/2015. Það fyrirkomulag er þó mun algengara í stjórnsýslunni að stofnanir hafi virkt samráð við hagsmunaaðila án þess að skilgreint sé að samráð fari fram innan tiltekinnar nefnda.

Í ljósi reynslunnar var ekki talið rétt að innan [x] starfi fagrád. Við undirbúning frumvarpsins var þó talið að ýmsir kostir fylgdu því að setja á fót ráðgjafarnefnd [x] sem myndi hafa skilgreindari hlutverk við stefnumótun fyrir stofnunina en ráðgjafarnefnd Menntamálastofnunar. Ákveðin vandkvæði komu þó fram við útfærslu þessarar hugmynda vegna skörunar við verkefni ráðherra. Jafnframt var ljóst að vegna verkefna [x] þyrfti aðkomu fjölbreyttari hóps haghafa að ráðgjafarnefnd [x] en sitja nú í ráðgjafarnefnd Menntamálastofnunar, til að mynda hagsmunasamtaka fatlaðs fólks og þeirra fjölbreyttu stétta sem starfa innan skólajónustu.

Í stað þess að leggja til stærri og meira stefnumótandi ráðgjafarnefnd var ákveðið að fara þá leið að leggja til sérstakt lagaákvæði þar sem fjallað yrði með almennari hætti um samvinnu og samráð. Fyrirmynd slíks ákvæðis má meðal annars finna í 26. gr. laga um Fjarskiptastofu, nr. 75/2021.

Í 1. mgr. er því lagt til ákvæði sem í felst skylda [x] að hafa samráð við haghafa á sínu málefnasviði. Þá er í 1. mgr. sérstaklega vísað til sveitarfélaganna sem eru lykilaðilar þegar kemur að starfsemi [x]. Er lagt til ákvæði sem gerir kröfu um reglubundið samráð við sveitarfélögin um mál sem tengjast stöðu og verkefnum sveitarfélaga.

Í 2. mgr. er sérstaklega kveðið á um samráð við börn og ungmenni. Ákvæðið leggur áherslu á mikilvægi þátttöku barna og ungmenna og að virðing sé borin fyrir skoðunum þeirra. Við

túlkun ákvæðisins er rétt að líta til 12. gr. barnasáttmálans, m.a. að hafa skal samráð við börn og ungmenni um máls sem þau varðar.

Í 3. mgr. ákvæðisins er kveðið á um heimild til að setja á fót tímabundna samstarfshópa um ákveðin mál. Til dæmis má sjá fyrir sér að þegar verið sé að innleiða stórar stefnubreytingar muni [x] nýta þetta ákvæði.

Um 5. gr.

Í 1. mgr. ákvæðisins eru verkefni [x] talin upp í ellefu tölulíðum. Bæði er um að ræða almenn og sértæk verkefni.

Í 1. tölul. 1. mgr. kemur fram að verkefni stofnunarinnar sé að styðja og efla menntun og skólastarf um land allt í samræmi við bestu þekkingu og reynslu á hverjum tíma. Í framkvæmd tengist þetta ákvæði náið sérlögum um skólastig, þ.e. lögum um leikskóla, lögum um grunnskóla og lögum um framhaldsskóla. Þar segir jafnframt að framkvæma skuli verkefnið m.a. með ráðgjöf, leiðsögn, námskeiðum og útgáfu leiðbeininga og fræðsluefnis. Í þessu felst meðal annars að stofnuninni er heimilt að veita sveitarfélögum og skólum ráðgjöf í einstaklingsmálum og hefur til þess heimild til vinnslu persónuupplýsinga, sbr. 6. gr. Með kynningum er m.a. átt við almenna fræðslu til starfsfólks skóla. Rétt er að benda á að ekki er um tæmandi upptalningu að ræða.

Í 2. tölul. 1. mgr. kemur fram að verkefni stofnunarinnar sé að styðja og efla frístundastarf um land allt í samræmi við bestu þekkingu og reynslu á hverjum tíma. Fjallað er um frístundaheimili í 33. gr. a laga um grunnskóla, nr. 91/2008, og er frístundastarf því að einhverju leyti lögbundið verkefni sveitarfélaga innan ramma grunnskólalaga. Í ákvæðinu segir að framkvæma skuli verkefnið m.a. með ráðgjöf, leiðsögn, námskeiðum og útgáfu leiðbeininga og fræðsluefnis. Um er að ræða sömu upptalningu og í 1. tölul. 1. mgr. og ekki um tæmandi upptalningu að ræða.

Í 3. tölul. 1. mgr. kemur fram að það sé verkefni stofnunarinnar að styðja, samhæfa og eftir atvikum framkvæma skólaþjónustu í leik-, grunn- og framhaldsskólum. Viðtæk stefnumótun stendur nú yfir um skólaþjónustu þar sem [x] verður ætlað mikilvægt hlutverk. Nánari útfærsla verkefna mun koma fram í nýrri löggjöf um skólaþjónustu. Varðandi skýringu á orðunum ráðgjöf, leiðsögn, námskeiðum og útgáfu leiðbeininga og fræðsluefnis er vísað til athugasemda við 1. tölul. 1. mgr.

Í 4. tölul. 1. mgr. er fjallað um stuðning við skólaþróun. Með skólaþróun er átt við nýsköpun og þróun á sviði skólamála. Varðandi skýringu á orðunum ráðgjöf, leiðsögn, námskeiðum og útgáfu leiðbeininga og fræðsluefnis er vísað til athugasemda við 1. tölul. 1. mgr.

Í 5. tölul. 1. mgr. er fjallað um námsgögn. Fyrri hluti tölulíðarins á sér efnislega samstöðu með a-lið 5. gr. gildandi laga um Menntamálastofnun, en hefur verið einfaldaður. Til fyllingar þessum tölulíð eru í 4. tölul. 10. gr. frumvarpsins lagðar til breytingar á lögum um námsgögn, nr. 71/2007, en jafnframt er í sérlögum um skólastigin fjallað um ábyrgð ríkisins þegar kemur að námsgögnum, eins og nánar er gerð grein fyrir í greinargerð með 10. gr. frumvarpsins. Í síðari hluta 4. tölul. kemur fram að [x] beri að styðja við notkun námsgagna í skólum. Er þetta í samræmi við þjónustu- og innleiðingarhlutverk [x].

Í 6. tölul. 1. mgr. kemur fram að [x] skuli byggja upp aðferðir og úrræði sem styðja við skólastarf og skólaþjónustu, þar á meðal gæðaviðmið, verkferla, verkfæri, matstæki og önnur tæki til skimana og athugana á einstaklingum eða hópum. Í þessu felst meðal annars að [x] skuli byggja upp og halda utan um námsmat í grunnskólum, svonefndan matsferil, ritstjórn rafrænnar ferilbókar og umsýslu fagráðs eineltismála, svo einhver verkefni séu nefnd. Meðal

annarra verkefna sem framkvæma má á grundvelli þessarar greinar er uppbygging og utanumhald um tæki til málþroskaskimana, svonefndan lesferil og stöðumat fyrir nemendur með fjölbreyttan tungumála- og menningarbakgrunn.

Í 7. tölul. 1. mgr. kemur fram að [x] skuli veita faglegan stuðning og leiðsögn við gerð innra mats, framkvæmd úrbótaáætlana vegna ytra mats og ferli stöðugra umbóta í skólum. Eins og kemur fram í kafla 3.7. er gert ráð fyrir að framkvæmd ytra mats verði hjá mennta- og barnamálaráðuneyti fyrst um sinn en síðan horft til þess að koma því fyrir í eftirlitsstofnun. Með ákvæðinu er hlutverk [x] skýrt gagnvart framkvæmd ytra mats, þ.e.a.s. að [x] er ætlað að styðja við skóla við innra mat og úrbætur vegna ytra mats.

Í 8. tölul. 1. mgr. kemur fram að [x] skuli styðja við innleiðingu stefnumótunar stjórnvalda á sviði menntunar og farsældar barna og ungmenna. Hér er meðal annars átt við menntastefnu stjórnvalda og aðgerðaráætlanir á grundvelli þeirrar stefnu. Jafnframt er átt við stefnumótun um farsæld barna. Í ákvæði til bráðabirgða við lög um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna, nr. 86/2021, kemur fram að innleiðingartímabil laganna sé 3-5 ár. Samkvæmt lögum nr. 86/2021 gegnir Barna- og fjölskyldustofa sérstöku hlutverki við innleiðingu laganna en gert er ráð fyrir að [x] styðji við innleiðingu laganna í menntakerfinu í samvinnu við Barna- og fjölskyldustofu á innleiðingartímabilinu.

Í 9. tölul. 1. mgr. er fjallað um verkefni [x] við að byggja upp þekkingu og færni starfsfólks skóla meðal annars með því að styðja við, samhæfa og eftir atvikum skipuleggja starfsþróun og endurmenntun starfsfólks skóla. Fjallað er um starfsþróun kennara og skólastjórnenda í leik-, grunn- og framhaldsskólum í lögum um menntun, hæfni og ráðningu kennara og skólastjórnenda við leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla, nr. 95/2019. Rétt þykir að [x] hafi skilgreint stuðningshlutverk við starfsþróun starfsfólks skóla. Gert er ráð fyrir að [x] framkvæmi þetta verkefni eftir atvikum í samstarfi við háskóla, sveitarfélög og stofnanir.

Í 10. tölul. 1. mgr. kemur er fjallað um almenna og sérhæfða fræðslu til stjórnvalda og annarra um málefni á verksviði stofnunarinnar. Um er að ræða almennt ákvæði um fræðslu tengist þeim verkefnum stofnunarinnar sem fjallað er um í 1. til 9. tölul. Á grundvelli þessa ákvæðis getur [x] til dæmis haldið námskeið, gefið út leiðbeiningar og sinnt virkri upplýsingamiðlun og fræðslu á vefjum sem [x] heldur úti.

Í 2. mgr. er lagt til að lögfest verði að við framkvæmd verkefna [x] skuli áhersla lögð á að þjónusta skóla og skólaþjónustu, starfsfólk skóla, foreldra, börn og ungmenni. Er þetta í samræmi við 1. gr. frumvarpsins og þá áherslu að [x] verði þjónustustofnun.

Um 6. gr.

Í ákvæðinu er fjallað um vinnslu persónuupplýsinga. Í 1. mgr. er [x] veitt heimild til að vinna persónuupplýsingar sem tengjast lögbundnum verkefnum. Lögbundin verkefni eru tilgreind í 5. gr. og öðrum lögum þar sem fjallað er um verkefni stofnunarinnar. Í 1. mgr. eru verkefni talin upp í dæmaskyni en rétt er að áréttu að upptalningin er ekki tæmandi. Í 1. mgr. er jafnframt fjallað um hvaða hópa einstaklinga heimilt er að vinna upplýsingar um. Þar eru fyrst taldir nemendur þeirra skóla sem hlutverk [x] skv. 1. gr. nær til. Jafnframt er þar vísað til starfsfólks skóla, m.a. í ljósi verkefna [x] sem tengjast starfsþróun. Rétt er að áréttu að upptalning hópa í 1. mgr. er ekki tæmandi. Eins og endranær þegar kemur að vinnslu persónuupplýsinga þarf að gæta þess að vinnsla sé ekki umfram nauðsyn. Sem dæmi má nefna að þótt ákvæðið veiti heimild til vinnslu persónuupplýsinga þegar kemur að ráðgjöf [x] við skóla í einstaklingsmálum er rétt að áréttu að í mörgum tilvikum er unnt að veita slíkan stuðning án þess að persónuupplýsingum sé miðlað. Skal þess ávallt gætt að vinnsla sé ekki

umfram það sem er nauðsynlegt og að öðru leyti í samræmi við ákvæði laga um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga.

Í 2. mgr. er fjallað um vinnslu viðkvæmra persónuupplýsinga. Óhjákvæmilegt er að [x] hafi heimild til að vinna viðkvæmar persónuupplýsingar enda nauðsynlegt að vinna slíkar upplýsingar í skólaumhverfinu, m.a. til að tryggja einstaklingsmiðað nám og viðeigandi stuðning við börn og aðra nemendur í skólum. Í þessu sambandi er meðal annars bent á gögn vegna nemenda sem þurfa á sérúrræðum að halda í framhaldsskólum, í tengslum við innritun nemenda, og vegna þjónustubarfa fatlaðra nemenda. Þetta geta verið heilsufarsupplýsingar og tengdar upplýsingar, eins og greiningar, og um fatlanir viðkomandi nemenda. Jafnframt geta upplýsingar um félagslegar aðstæður barna skipt máli í tengslum við skólaforðun og vegna nemenda með fjölbreyttan tungumála- og menningarbakgrunn. Lögð er áhersla á að vinnsla er eingöngu heimil að því marki sem það er nauðsynlegt til að [x] geti sinnt lögbundnu hlutverki sínu, þ.m.t. í skólaþjónustu og í stuðningi við einstaklingsmál.

Í 2. mgr. er jafnframt fjallað um vinnslu upplýsinga um refsiverða háttsemi og ætlaða refsiverða háttsemi. Rétt þykir að tilgreina þessa heimild sérstaklega í lögum m.a. til að tryggja að [x] geti stutt við skólasamfélagið þegar upp koma mál sem tengjast t.d. gruni um ofbeldi gagnvart nemendum í skólum. Þess skal þó gætt skv. ákvæðinu að hagsmunir af vinnslunni vegi þyngra en hagsmunir einstaklinga af leynd persónuupplýsinganna.

Í 3. mgr. er fjallað um heimildir til miðlunar persónuupplýsinga. Heimildin tekur jafnframt til samkeyrslu skráa. Stjórnvöld og aðrir aðilar á sviði fræðslu- og menntamála eru skilgreindir rúmt í ákvæðinu. Í framkvæmd afmarkast hópurinn eðli málsins samkvæmt af því að ekki unnt að deila upplýsingum nema báðir aðilar hafi heimild til vinnslu þeirra.

Í 4. mgr. er fjallað um heimild ráðherra til að setja reglugerð um vinnslu persónuupplýsinga hjá [x]. Rétt þykir að ráðherra geti sett slíkar reglur ef hann telur tilefni til. Í henni geta komið fram nánari skilyrði, svo sem hvaða persónuupplýsingar heimilt er að vinna með og í hvaða tilgangi vinnsla þeirra er heimil, verklag við vinnslu persónuupplýsinga og upplýsingaskyldu gagnvart þeim sem upplýsingarnar fjalla um.

Um 7. gr.

Í 1. mgr. er fjallað um heimildir [x] til að krefja skóla og rekstraraðila þeirra um upplýsingar og gögn sem stofnunin telur nauðsynleg til að sinna hlutverki sínu á því formi sem óskað er og innan tiltekinna tímamarka. Með ákvæðinu er stofnuninni veitt heimild til að ákvarða forsendur og umfang upplýsingamiðlunar á grundvelli ákvæðisins. Í ákvæðinu felst að skylda er lögð á þessa aðila til að verða við beiðnum [x] um tilgreindar upplýsingar innan ákveðins tíma. Að öðru leyti þarfnast ákvæðið ekki skýringa.

2. mgr. þarfnast ekki skýringa.

Um 8. gr.

Ákvæðið þarfnast ekki skýringa.

Um 9. gr.

Í 1. mgr. er fjallað um gildistöku. Lögð er áhersla á að málinu verði hraðað eins og unnt er svo hægt sé að hefja uppbyggingu nýrrar stofnunar. Lagt er til að frumvarpið, verði það að lögum, taki gildi [y]. Jafnframt er lagt til að ákvæði I. til bráðabirgða öðlist þegar gildi svo unnt sé að hefja undirbúning nýrrar stofnunar. Að öðru leyti þarfnast ákvæðið ekki skýringa.

Í 2. mgr. kemur fram að við gildistöku laganna falla úr gildi lög um Menntamálastofnun, nr. 91/2015, enda gerir frumvarpið ráð fyrir að Menntamálastofnun verði lögð niður og að

tiltekin verkefni stofnunarinnar verði færð til nýrrar stofnunar [x] og mennta- og barnamálaráðuneytis.

Um 10. gr.

Í ákvæðinu eru lagðar til breytingar á öðrum lögum, sem tengjast niðurlagningu Menntamálastofnunar, verkefnum nýrrar stofnunar [x] og mennta- og barnamálaráðuneytisins.

Í 1. tölul. eru lagðar til breytingar á 3. tölul. 1. mgr. 9. gr. laga um íslenskan ríkisborgararétt, nr. 100/1952, þar sem fjallað er um heimild ráðherra til að fela Menntamálastofnun að annast undirbúning og framkvæmd prófa í íslensku sem er skilyrði þess að geta fengið ríkisborgararétt. Verkefnið samrýmist hlutverki [x] við að halda utan um ýmis verkfæri í skólastarfi. Er því í ákvæðinu lagt til að heimilt verði að fela [x] að annast þennan undirbúning og framkvæmd.

Í 2. tölul. eru lagðar til breytingar á lögum um fjárhagslegan stuðning við tónlistarskóla, nr. 75/1985, vegna niðurlagningar Menntamálastofnunar og flutnings verkefna til [x]. Í 1. mgr. 12. gr. laga um fjárhagslegan stuðning við tónlistarskóla kemur fram að ráðuneytið hafi með höndum faglegra umsjón og eftirlit með tónlistarkennslu og að ráðherra hafi heimild til að fela undirstofnun sinni á sviði menntamála að fara með verkefni samkvæmt málsgreininni. Þar sem [x] fer ekki með eftirlit er gert ráð fyrir að eingöngu sé um að ræða verkefni sem tengjast faglegru umsjón með tónlistarkennslu.

Í 3. tölul. eru lagðar til breytingar á lögum um háskóla, nr. 63/2006, vegna niðurlagningar Menntamálastofnunar. Ákvæðin sem um ræðir voru settar voru inn í lög um háskóla þegar Menntamálastofnun var sett á fót og varða heimild ráðherra til að fela Menntamálastofnun að annast viðurkenningar háskóla. Í ljósi breytinga á skiptingu stjórnarmálaefna milli ráðuneyta í Stjórnarráði Íslands er lagt til að þessi heimild falli brott.

Í 4. tölul. eru lagðar til breytingar á lögum um námsgögn, nr. 71/2007.

Í a. lið 4. tölul. er lagt til nýtt ákvæði í lög um námsgögn sem fjallar um hlutverk [x] við útgáfu námsgagna. Ákvæðið er til fyllingar 4. tölul. 4. gr. frumvarpsins. Í 1. másl. a. liðar 4. tölul. 10. gr. frumvarpsins er fjallað um það verkefni [x] að sjá grunnskólum fyrir námsgögnum. Þetta er í samræmi við 1. mgr. 4. gr. laga um grunnskóla, nr. 91/2008, en þar segir að ráðherra leggi grunnskólum til námsgögn, en honum er jafnframt heimilt að fela [x] að annast þá skyldu. Þá segir í 2. másl. a. liðar 4. tölul. ákvæðisins að stofnuninni sé heimilt að leggja leik- og framhaldsskólum til námsgögn samkvæmt lögum og eftir því sem stofnuninni kann að vera falið. Rétt þykir að veita [x] heimild til að leggja leik- og framhaldsskólum til námsgögn. Það er jafnframt í samræmi við 51. gr. laga um framhaldsskóla, nr. 92/2008, þar sem segir að í fjárlögum hvers árs skuli tilgreind sú fjárhæð sem veitt er til að mæta kostnaði nemenda vegna námsgagna, en engum fjármunum hefur hingað til verið varið í verkefnið á grundvelli ákvæðisins. Í 3. másl. a. liðar 4. tölul. ákvæðisins eru gerðar efnislegar kröfur til þeirra námsgagna sem [x] sér skólum fyrir. Þar segir að námsgögn skulu vera á margs konar formi og taka mið af nýjustu þekkingu á sviði menntunar- og kennslufræða og aðalnámskráa. Rétt þykir að marka með þessum hætti ramma utan um námsgagnaútgáfu.

Í b. lið 4. tölul. ákvæðisins er lögð til breyting á kaflafyrirsögn í lögum um námsgögn í samræmi við breytingar sem mælt er fyrir um í a. lið.

Í 5. tölul. eru lagðar til breytingar á lögum um leikskóla, nr. 90/2008, í nokkrum liðum.

Í a. lið 5. tölul. eru lagðar til breytingar á 3. gr. laga um leikskóla sem tengjast flutningi söfnunar, greiningar og miðlunar upplýsinga á sviði menntamála frá Menntamálastofnun til

mennta- og barnamálaráðuneytis. Þá felur ákvæðið í sér að ráðherra er heimilt að krefja leikskóla og rekstraraðila þeirra um upplýsingar, en það er nauðsynlegt til að ráðherra geti framfylgt skyldum sínum til söfnunar, greiningar og miðlunar upplýsinga um leikskóla. Ákvæðið er sambærilegt ákvæði sem er nú í lögum um Menntamálastofnun og lagt er til í frumvarpi þessu að falli brott.

Í b. lið 5. tölul. er lagt til að felldar verði brott úr lögnum heimildir fyrir ráðherra í 19. og 20. gr. laga um leikskóla til þess að fela undirstofnun ráðuneytisins á sviði menntamála að sinna verkefnum tengdum ytra mati á leikskólastarfi. Við niðurlagningu Menntamálastofnunar er gert ráð fyrir að mennta- og barnamálaráðuneyti fari með verkefni tengd ytra mati og eftirliti og að ekki sé ástæða fyrir ráðherra, að svo stöddu, að hafa heimild til að fela undirstofnun sinni verkefnið.

Í c. lið 5. tölul. eru lagðar til breytingar á 24. og 25. gr. laga um leikskóla sem varða móttöku tilkynninga um rekstur nýrra leikskóla. Í ljósi þjónustuhlutverks [x] er lagt til með breytingunni að ráðherra geti falið [x] að taka við tilkynningum um nýja leikskóla og þegar rekstri leikskóla er hætt, en slík heimild er í gildandi lögum vegna Menntamálastofnunar.

Í 6. tölul. eru lagðar til breytingar á lögum um grunnskóla, nr. 91/2008, í nokkrum liðum.

Í 1. og 2. tölul. a. liðar 6. tölul. eru lagðar til breytingar á 4. gr. laga um grunnskóla sem tengjast flutningi söfnunar, greiningar og miðlunar upplýsinga á sviði menntamála frá Menntamálastofnun til mennta- og barnamálaráðuneytis. Þá felur ákvæðið í sér að ráðherra er heimilt að krefja grunnskóla og rekstraraðila þeirra um upplýsingar, en það er nauðsynlegt til að ráðherra geti framfylgt skyldum sínum til söfnunar, greiningar og miðlunar upplýsinga um grunnskóla. Ákvæðið er sambærilegt og ákvæði sem er nú í lögum um Menntamálastofnun og lagt er til í frumvarpi þessu að falli brott.

Í b. lið 6. tölul. eru lagðar til breytingar ýmsum ákvæðum laganna vegna niðurlagningar Menntamálastofnunar og flutnings verkefna til [x] sem áætlað er að haldist að mestu óbreytt hjá nýrri stofnun. Þar á meðal er ákvæði 1. másl. 4. mgr. 39. gr. laganna þar sem fjallað er um gerð og framkvæmd samræmds námsmats og prófa. Yfirstandandi er nú vinna við þróun matsferlis og ekki er talin ástæða til breytinga á ákvæðinu að svo stöddu en ljóst er að endurskoða þarf ákvæðið fyrir árið 2025.

Í c. lið 6. tölul. er lagt til að felld verði brott úr lögnum heimild til þess að fela undirstofnun ráðuneytisins á sviði menntamála að sinna verkefnum tengdum ytra mati á grunnskólastarfi sem kveðið er á um í 38. gr. laga um grunnskóla. Við niðurlagningu Menntamálastofnunar er gert ráð fyrir að mennta- og barnamálaráðuneyti fari með verkefni tengd ytra mati og eftirliti og að ekki sé ástæða fyrir ráðherra, að svo stöddu, að hafa heimild til að fela undirstofnun sinni verkefnið.

Fram hefur komið að með frumvarpi þessu er gert ráð fyrir að verkefni tengd ytra mati á grunnskólastarfi færast til ráðherra. Því er lagt til í d.-h. liðum 6. tölul. að felldar verði brott fjórir máslíðir á mismunandi stöðum í lögnum þar sem þau verkefni sem þau ákvæði kveða á um tengjast ytra mati og eftirliti með grunnskólastarfi, og fara þau stjórnsluverkefni sem ákvæðin fjalla um ekki saman við þau verkefni sem gert er ráð fyrir að [x] hafi með höndum samkvæmt frumvarpi þessu.

Í 7. tölul. eru lagðar til breytingar á lögum um framhaldsskóla, nr. 92/2008, í nokkrum liðum.

Í a. lið 7. tölul. eru lagðar til breytingar á 12. og 13. gr. laga um framhaldsskóla sem fjalla um viðurkenningu skóla. Um er að ræða stjórnsluverkefni sem samrýmist ekki hlutverki [x] og er því lagt til að heimild ráðherra til að fela Menntamálastofnun verkefnið verði felld brott.

Í b. lið 7. tölul. eru lagðar til breytingar á nokkrum ákvæðum laga um framhaldsskóla sem fjalla um staðfestingu námsbrautarlýsinga sem gera ráð fyrir heimild ráðherra til að fela [x] tiltekin verkefni þeim tengdum. Þótt heimildin sé til staðar í lögum hefur ráðherra þá bæði svigrúm til að ákveða að þessi verkefni verði í ráðuneytinu eða að þau verði falin nýrri stofnun.

Í c. lið 7. tölul. eru lagðar til orðalagsbreytingar á 32. gr. laga um framhaldsskóla til að styrkja lagastoð verkefna [x] við innritun og þjónustu við framhaldsskóla vegna hennar.

Í d. lið 7. tölul. er lagt til að felld verði brott úr 2. mgr. 42. gr. laga um framhaldsskóla heimildir til þess að fela undirstofnun ráðuneytisins á sviði menntamála að sinna verkefnum tengdum ytra mati á framhaldsskólum. Við niðurlagningu Menntamálastofnunar er gert ráð fyrir að mennta- og barnamálaráðuneyti fari með verkefni tengd ytra mati og eftirliti og að ekki sé ástæða fyrir ráðherra, að svo stöddu, að hafa heimild til að fela undirstofnun sinni verkefnið.

Í e. lið 7. tölul. eru lagðar til breytingar á 55. gr. laganna sem tengjast flutningi söfnunar, greiningar og miðlunar upplýsinga á sviði menntamála frá Menntamálastofnun til mennta- og barnamálaráðuneytis.

Í 8. tölul. eru lagðar til breytingar á lögum um framhaldsfræðslu, nr. 27/2010, vegna breytinga á skiptingu stjórnarmálaefna milli ráðuneyta í Stjórnarráði Íslands og niðurlagningar Menntamálastofnunar og flutnings verkefna til [x].

Í 9. tölul. eru lagðar til breytingar á lögum um stuðning við útgáfu bóka á íslensku, nr. 130/2018, vegna niðurlagningu Menntamálastofnunar og flutnings verkefna til [x] þar sem með frumvarpi þessu er áfram gert ráð fyrir að undirstofnun mennta- og barnamálaráðuneytisins á sviði menntamála sjái um útgáfu námsefnis, þ. á m. bóka.

Í 10. tölul. eru lagðar til breytingar á lögum um lýðskóla, nr. 65/2019, vegna niðurlagningar Menntamálastofnunar og flutnings verkefna til [x].

Í 11. tölul. eru lagðar til breytingar á lögum um menntun, hæfni og ráðningu kennara og skólastjórnenda við leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla, nr. 95/2019, í nokkrum liðum.

Í a. lið 11. tölul. eru lagðar til breytingar á skipan Kennararáðs vegna niðurlagningar Menntamálastofnunar.

Í b. lið 11. tölul. er lagt til að ráðherra fái ákvörðunarvald um hvar Kennararáð hafi starfsaðstöðu. Fyrirsjáanlegt að í það minnsta fyrst um sinn verði það hjá [x]. Ekki er þó talið rétt að binda það í lög heldur fara frekar þá leið að fela ráðherra útfærslu þess á hverjum tíma.

Í c. lið 11. tölul. eru lagðar til breytingar sem tengjast flutningi á ákvörðunarvaldi í einstaklingsmálum frá Menntamálastofnun til ráðherra. Vegna niðurlagningar Menntamálastofnunar liggur fyrir að koma þarf ákvörðunum í einstaklingsmálum, einkum útgáfu leyfisbréfa kennara og undanþága vegna kennslustarfa, til annarrar stofnunar. Ekki er talið samrýmast þjónustuhlutverki [x] að taka stjórnvaldsákvæðanir sem tengjast kennurum og öðru starfsfólki skóla. Þá tekur ráðuneytið nú þegar ákvarðanir sem eru eðlislíkar ákvörðunum um útgáfu leyfisbréfa kennara, en hér er einkum átt við ákvarðanir um leyfi til að kalla sig bókasafns- og upplýsingafræðinga samkvæmt lögum nr. 97/1984 og rétt til að kalla sig náms- og starfsráðgjafa samkvæmt lögum nr. 35/2009. Er því lagt til að vald til að taka slíkar ákvarðanir verði, í það minnsta um sinn, fært til mennta- og barnamálaráðuneytisins.

Í d. lið 11. tölul. er lögð til sérstök regla um endurupptöku vegna synjunar á útgáfu leyfisbréfs kennara. Við flutning ákvörðunarvalds vegna leyfisbréfa kennara til ráðuneytisins við niðurlagningu Menntamálastofnunar verður ekki unnt að kæra ákvörðun um synjun á útgáfu leyfisbréfs til æðra stjórnvalds. Til að stuðla að réttaröryggi borgaranna í þessum málum er í ákvæðinu lögð til sérstök regla um endurupptöku. Í henni felst að aðilar eiga rétt

til endurupptöku málsins, án annarra skilyrða, ef beiðni þess efnis berst ráðuneytinu innan þriggja mánaða frá því að ákvörðunin öðlaðist réttaráhrif. Rétturinn kemur til viðbótar almennum rétti aðila til endurupptöku eftir því sem nánar er kveðið á um í 24. gr. stjórnsýslulaga nr. 37/1993 og samkvæmt óskráðum meginreglum stjórnsýsluréttar.

Í e. lið 11. gr. er lögð til breyting á lögum vegna niðurlagningar Menntamálastofnunar og flutnings verkefna til [x]. Jafnframt felst í breytingunni að [x] sé ekki skylt að gefa út leiðbeiningar um verklag við ráðningar kennara og stjórnenda við leik-, grunn- og framhaldsskóla heldur eingöngu heimilt.

Í f. lið 11. gr. er lögð til breyting á reglum um skipun undanþágunefndar kennara vegna niðurlagningar Menntamálastofnunar.

Um ákvæði I. til bráðabirgða.

Í ákvæðinu er fjallað um heimildir til að hefja undirbúning nýrrar stofnunar fyrir gildistöku annarra ákvæða frumvarpsins. Þótt hin nýja stofnun komi til með að taka við innviðum frá Menntamálastofnun þarf að gera ýmis konar ráðstafanir svo unnt sé að hefja starfsemi stofnunarinnar, t.a.m. að sækja um kennitölu og stofna vefsvæði og tölvupóstföng. Er því lagt til í ákvæðinu að ráðherra geti hafið undirbúning að stofnun [x]. Þá er í ákvæðinu sérstaklega fjallað um ráðningar starfsfólks enda getur starfsfólk nýrrar stofnunar ekki hafið störf fyrr en að undangenginni ráðningarferli.

Í ákvæðinu er jafnframt kveðið á um að ráðherra geti falið forstjóra Menntamálastofnunar verkefni á grundvelli ákvæðisins. Í þessu sambandi er bent á að samkvæmt 2. mgr. ákvæðis II. til bráðabirgða getur ráðherra flutt forstjóra Menntamálastofnunar í embætti forstjóra [x]. Þykir rétt að samhliða flutningsheimildinni sé ráðherra heimilað að fela forstjóra Menntamálastofnunar að undirbúa stofnun [x], þ.m.t. að ráða starfsfólk til starfa. Rétt er að áréttta í þessu sambandi að ráðningarsamningar geta ekki tekið gildi fyrr en stofnunin tekur til starfa. Þá er í ákvæðinu fjallað um heimild forstjóra Menntamálastofnunar til að fela starfsmönnum Menntamálastofnunar að framkvæma þessi verkefni.

Um ákvæði II. til bráðabirgða.

Í 1. mgr. er kveðið á um niðurlagningu allra starfa hjá Menntamálastofnun. Um réttindi og skyldur starfsmanna fer samkvæmt ákvæðum laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, nr. 70/1996.

Í 2. mgr. er fjallað um heimild ráðherra til að flytja forstjóra Menntamálastofnunar í nýtt embætti forstjóra [x]. Embætti forstjóra Menntamálastofnunar var auglýst laust til umsókna síðastliðið sumar með umsóknarfresti til og með 8. október 2022. Í auglýsingunni var fjallað um áform um tilfærslu verkefna milli ráðuneytis og Menntamálastofnunar og að stefnt væri að því að Menntamálastofnun verði öflug þjónustustofnun við menntastofnanir á leik-, grunn- og framhaldsskólastigi. Það yrði verkefni nýs forstjóra, í góðu samstarfi við mennta- og barnamálaráðuneytið og starfsfólk Menntamálastofnunar, að setja fram og útfæra tillögur um leiða að því marki. Ný forstjóri var skipaður í október 2022 og hefur síðan tekið virkan þátt í móta nýja stofnun. Í ljósi þessara forsendna í skipunarferli forstjóra Menntamálastofnunar er talið rétt að fjalla sérstaklega um flutning úr embætti forstjóra í nýtt embætti forstjóra í [x] í frumvarpinu.

Í 3. mgr. er kveðið á um að öll störf hjá [x] skulu auglýst laus til umsókna. Er hér átt við almenn störf en skv. 2. mgr. er, eins og áður segir, gert ráð fyrir að embætti forstjóra verði mannað með flutningi embættismanns en ekki skipunarferli að undangenginni auglýsingu.

Um ákvæði III. til bráðabirgða.

Í ákvæðinu er fjallað um yfirfærslu eigna, réttinda og skyldna Menntamálastofnunar til [x]. Hér er meðal annars átt við aðild að ýmsum samningum og réttindi sem tengjast efni sem Menntamálastofnun hefur gefið út.